

Załącznik
do Uchwały Nr XXXIV/286/2017
Rady Powiatu Inowrocławskiego
z dnia 22 grudnia 2017 r.

**PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM
NA LATA 2018-2020**

Spis treści:

I. WSTĘP	3
II. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	4
III. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH NA LATA 2018-2020.....	13
IV. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	14
V. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA OSÓB USAMODZIELNIANYCH.....	20
VI. ZAŁOŻENIA, CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2017-2020	22
VII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	26
VIII. REALIZATOR I ODBIORCY PROGRAMU	27
IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	28
X. PODSUMOWANIE	28

I. WSTĘP.

Podstawą opracowania Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Inowrocławskim na lata 2018-2020 jest art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwanej dalej ustawą.

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno pieczy rodzinnej, jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia, rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

Ustawa wskazuje kierunek działań podejmowanych przez powiat w celu zorganizowania na jego terenie prawidłowo funkcjonującego i efektywnego systemu pieczy zastępczej. Jego zadania skoncentrowane są przede wszystkim na zapewnieniu dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, tworzeniu warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych, prowadzeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych. Powiaty organizują także wsparcie osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne.

Zgodnie z preambułą ustawy jej celem podstawowym jest:

- dobro dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności,
- dobro rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci. Może on być zrealizowany tylko przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Piecza zastępcza to piecza sprawowana poza rodziną

biologiczną dziecka przez rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo wychowawcze przez wszystkie dni tygodnia, przez całą dobę, w zasadzie bez z góry określonego terminu jej zakończenia w konsekwencji ingerencji sądu w sferę władzy rodzicielskiej.

W Programie wskazano na konieczność podjęcia działań profilaktycznych oraz pracę z rodziną biologiczną. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej.

Niniejszy Program służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. Celem jest zapewnienie każdemu dziecku z naszego powiatu całkowicie lub częściowo pozbawionemu opieki rodziców odpowiedniego środowiska wychowawczego, organizowanego w formie rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Harmonogram działań z zakresu rozwoju pieczy odzwierciedla przyjęte założenia i działania na najbliższe trzy lata.

Dokument ten jest kontynuacją działań podejmowanych w latach poprzednich, a ujętych w „Programie rozwoju pieczy zastępczej na terenie powiatu inowrocławskiego na lata 2015-2017”, przyjętego uchwałą nr III/18/2014 Rady Powiatu Inowrocławskiego z 29 grudnia 2014 roku.

II. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ.

Rodzina zastępcza jest wzorowaną na modelu wychowania rodzinnego formą pieczy zastępczej. Z chwilą umieszczenia w rodzinie zastępczej dziecko dalej prawnie pozostaje dzieckiem swoich rodziców. Rodzice zastępczy nie sprawują nad dzieckiem władzy rodzicielskiej, a tylko wykonują bieżącą pieczę. Pozostałe obowiązki i prawa wynikające z władzy rodzicielskiej należą do rodziców biologicznych dziecka, o ile sąd opiekuńczy nie postanowił inaczej. Przyjęcie dziecka do rodziny zastępczej jest sytuacją bardzo trudną zarówno dla rodziny zastępczej jak i dla samego dziecka. Dzieci, które trafiają do pieczy zastępczej, są zaniedbane wychowawczo, zdrowotnie, edukacyjnie i emocjonalnie. Dla wielu osób sprawujących rodzinne formy opieki zastępczej trudnym doświadczeniem obok codziennej pracy z dzieckiem, szkołą jest również kontakt z rodzinami powierzonych im dzieci. Wyzwania, którym muszą sprostać opiekunowie zastępczy powodują, iż często czują się oni bezsilni, oceniani i osamotnieni co powoduje powolne osłabianie ich motywacji, sił

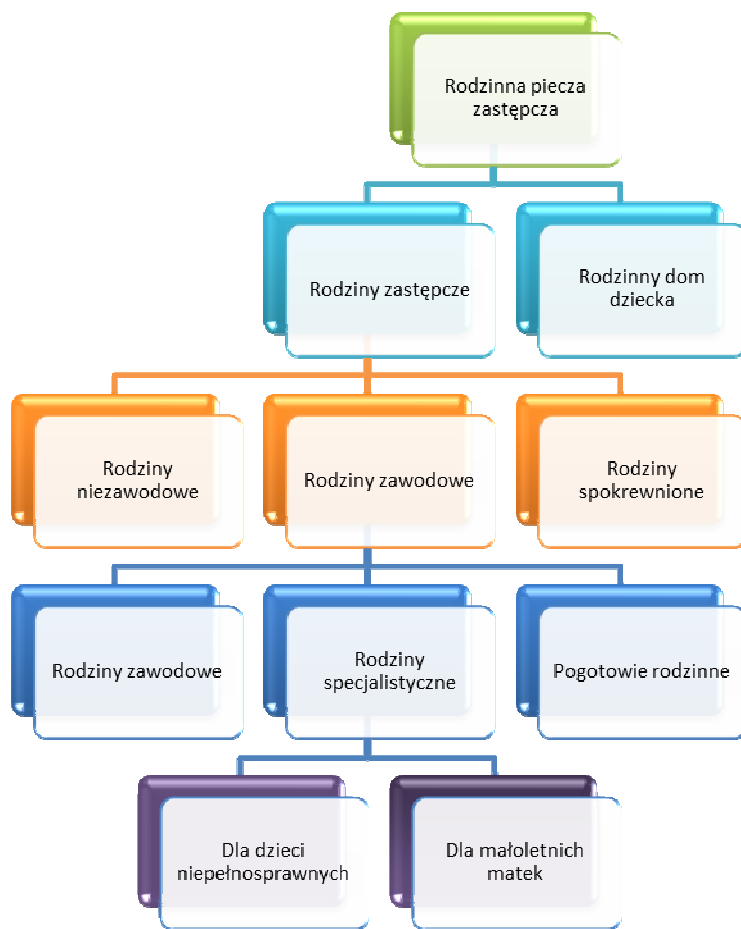
i zapachu do dalszego sprawowania opieki nad wychowankami. Aby uniknąć wypalenia opiekunów zastępczych, konieczne jest stworzenie spójnego i wszechstronnego systemu wsparcia. Rodzina zastępcza, która czuje się bezpieczna i jest wspierana, gwarantuje rzetelne i efektywne sprawowanie opieki. Profesjonalne wsparcie rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej powinno być rozwiązaniem systemowym, które składa się z wielu powiązanych ze sobą elementów, przede wszystkim takich, jak: koordynator rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, asystent rodzin biologicznych dziecka, które trafiło do pieczy zastępczej, pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej, kurator. Zasadniczym celem pieczy zastępczej jest zabezpieczenie potrzeb dzieci do czasu wzmocnienia rodzin naturalnych tak, aby dzieci mogły do nich wrócić.

Wyróżnia się następujące formy rodzinnej pieczy zastępczej (w oparciu o ustawę):

1. RODZINY ZASTĘPCZE:

- 1) spokrewnione (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim będący wstępnymi lub rodzeństwem);
- 2) niezawodowe;
- 3) zawodowe, w tym zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego lub zawodowe specjalistyczne.

Schemat rodzinnej pieczy zastępczej:

2. RODZINNE DOMY DZIECKA.

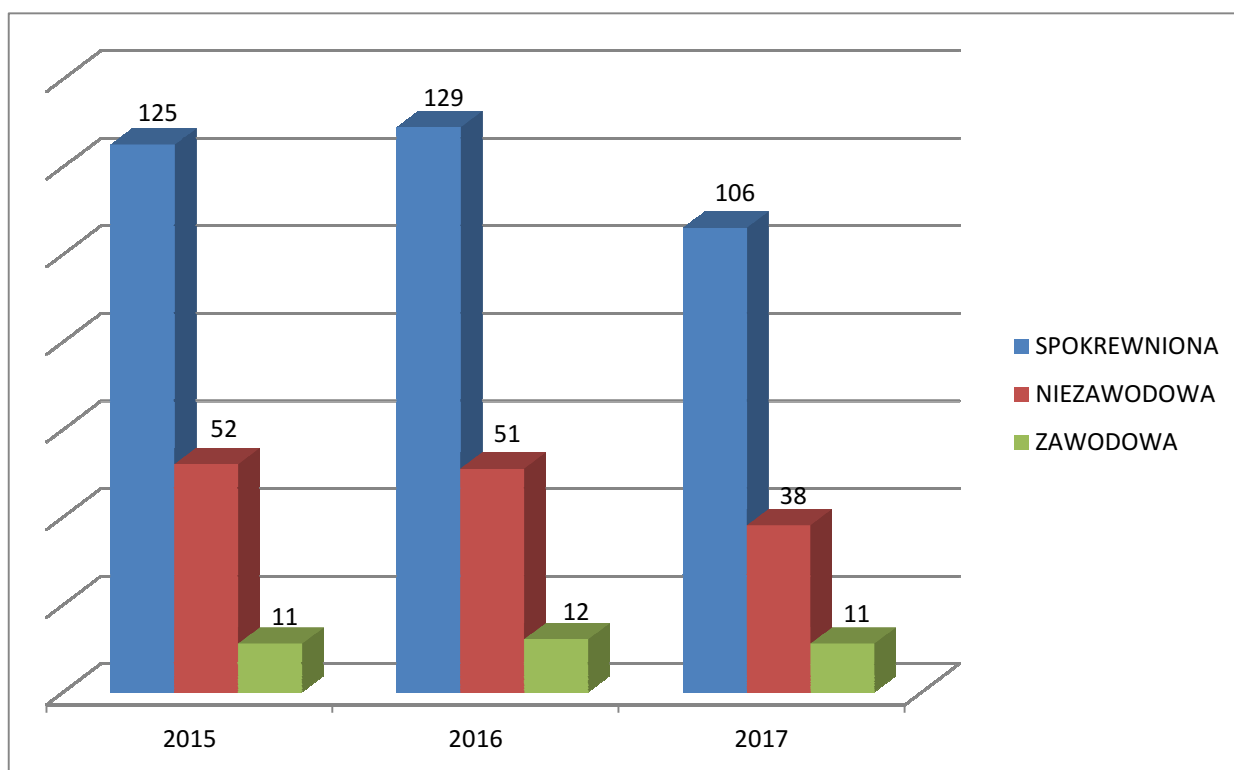
3. RODZINY POMOCOWE.

Tabela nr 1. Liczba rodzin zastępczych na terenie Powiatu Inowrocławskiego w latach 2015-2017 r. (stan na 30.06.2017 r.).

TYP RODZINY ZASTĘPCZEJ	2015	2016	2017
SPOKREWNIONA	125	129	106
NIEZAWODOWA	52	51	38
ZAWODOWA W TYM:	11	12	11
• SPECJALISTYCZNA	2	2	1
• PEŁNIĄCA FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO	3	3	3
Razem	193	197	160

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Wykres 1. Liczba rodzin zastępczych na terenie Powiatu Inowrocławskiego w latach 2015-2017 r. (stan na 30.06.2017 r.).

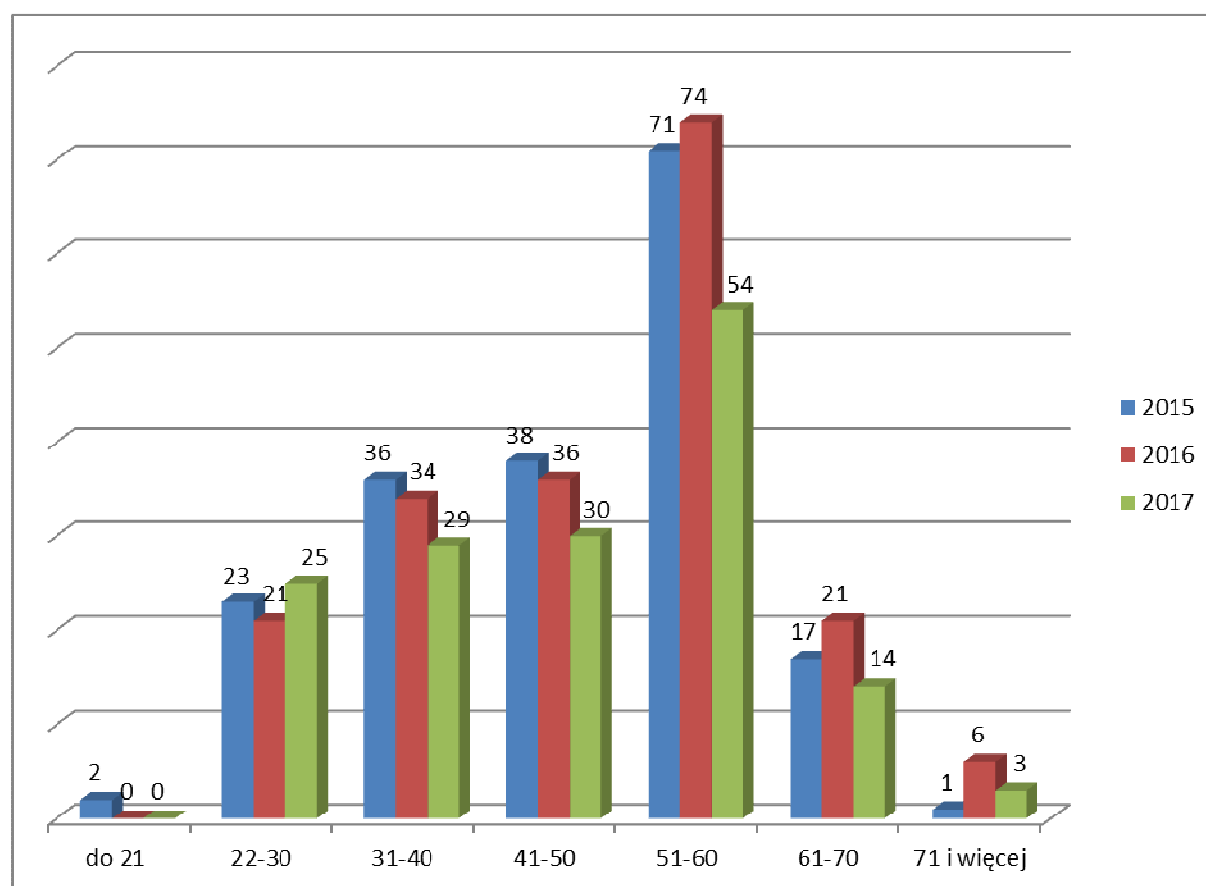
Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Tabela nr 2. Wiek osób pełniących funkcje rodziny zastępczej latach 2015-2017

Wiek w latach	2015 stan na 31.12.2015 r.	2016 stan na 31.12.2016 r.	2017 stan na 30.06.2017 r.
do 21	2	0	0
22-30	23	21	25
31-40	36	34	29
41-50	38	36	30
51-60	71	74	54
61-70	17	21	14
71 i więcej	1	6	3
Razem	188	192	155

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Wykres 2. Wiek osób pełniących funkcje rodziny zastępczej w latach 2015-2017.

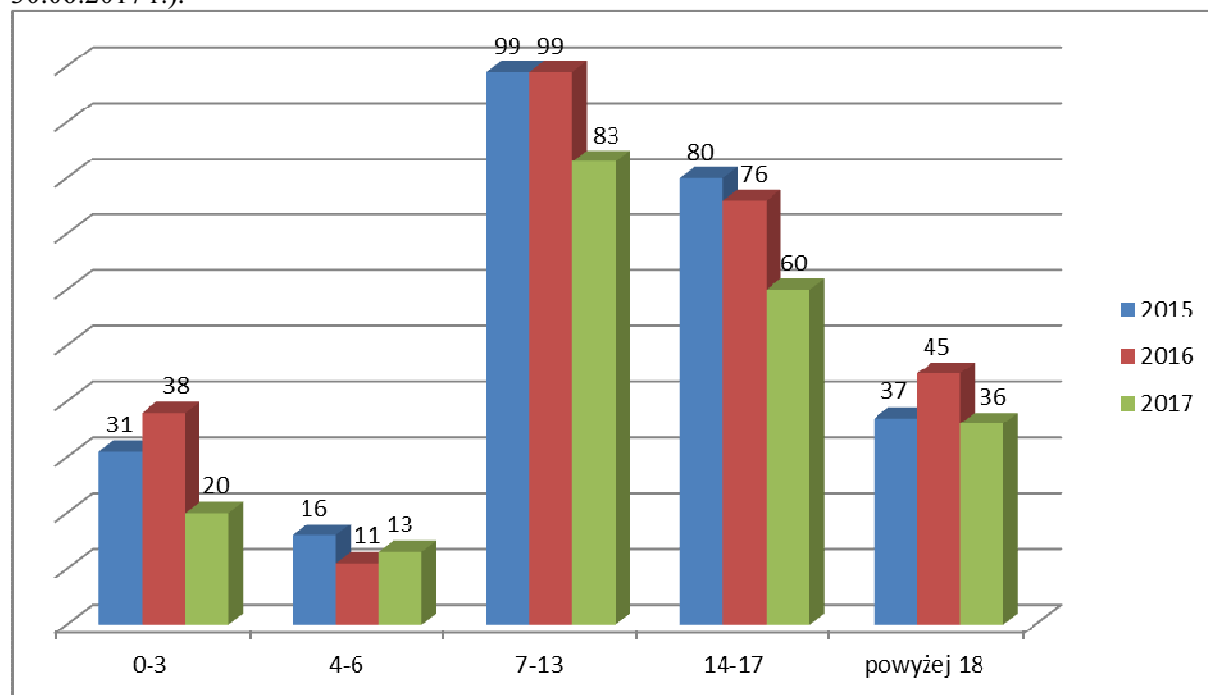
Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu

Tabela nr 3. Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

Wiek w latach	2015	2016	2017
0-3	31	38	20
4-6	16	11	13
7-13	99	99	83
14-17	80	76	60
powyżej 18	37	45	36
Razem	263	269	212

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Wykres 3. Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

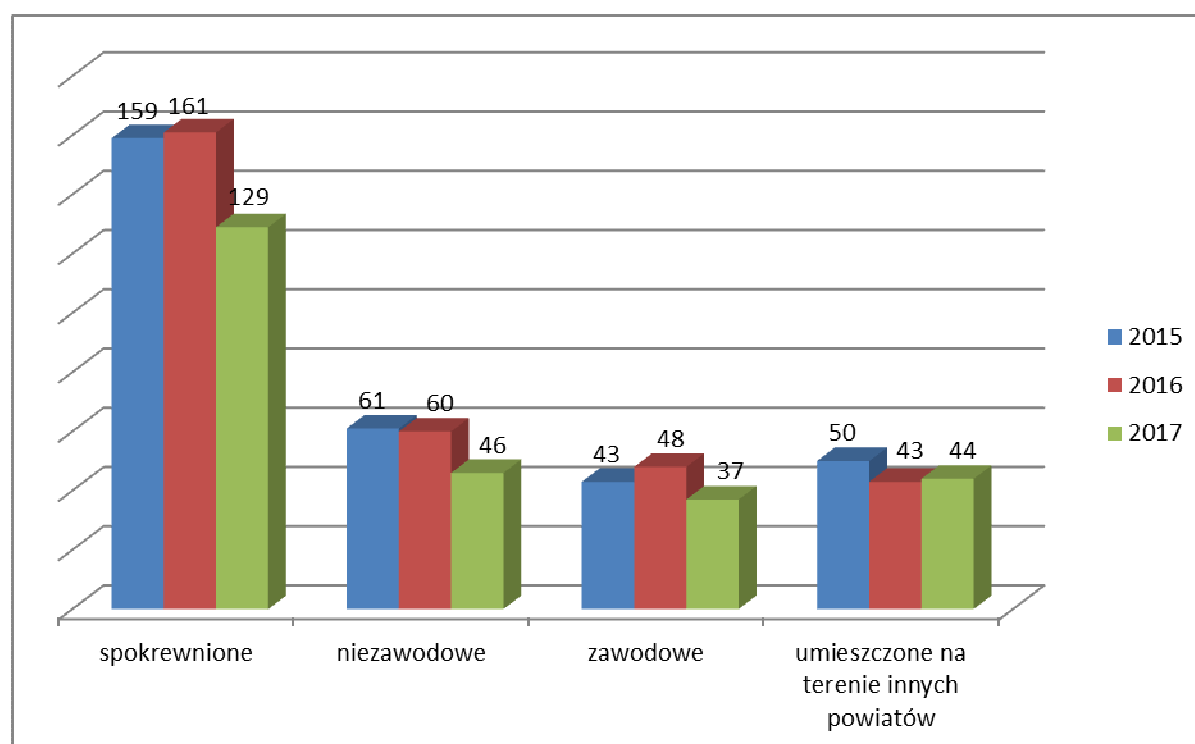
Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Tabela nr 4. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

Typ rodziny	2015	2016	2017
spokrewnione	159	161	129
niezawodowe	61	60	46
zawodowe	43	48	37
umieszczone na terenie innych powiatów	50	43	44
Razem dzieci w rodzinach zastępczych	313	312	256

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Wykres 4. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

W latach 2015-2017 w powiecie inowrocławskim zdecydowaną większość rodzin zastępczych stanowiły rodziny spokrewnione z dzieckiem. Istnieje konieczność kontynuacji realizowanych działań wspierających rodzicielstwo zastępcze, a także przeprowadzenie akcji mającej na celu promocję rodzicielstwa zastępczego, w celu pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe.

W latach 2015-2017 r. pozyskano 4 rodziny zastępcze zawodowe.

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w przeciągu 3 lat ulegała i wciąż będzie podlegać zmianom ze względu na:

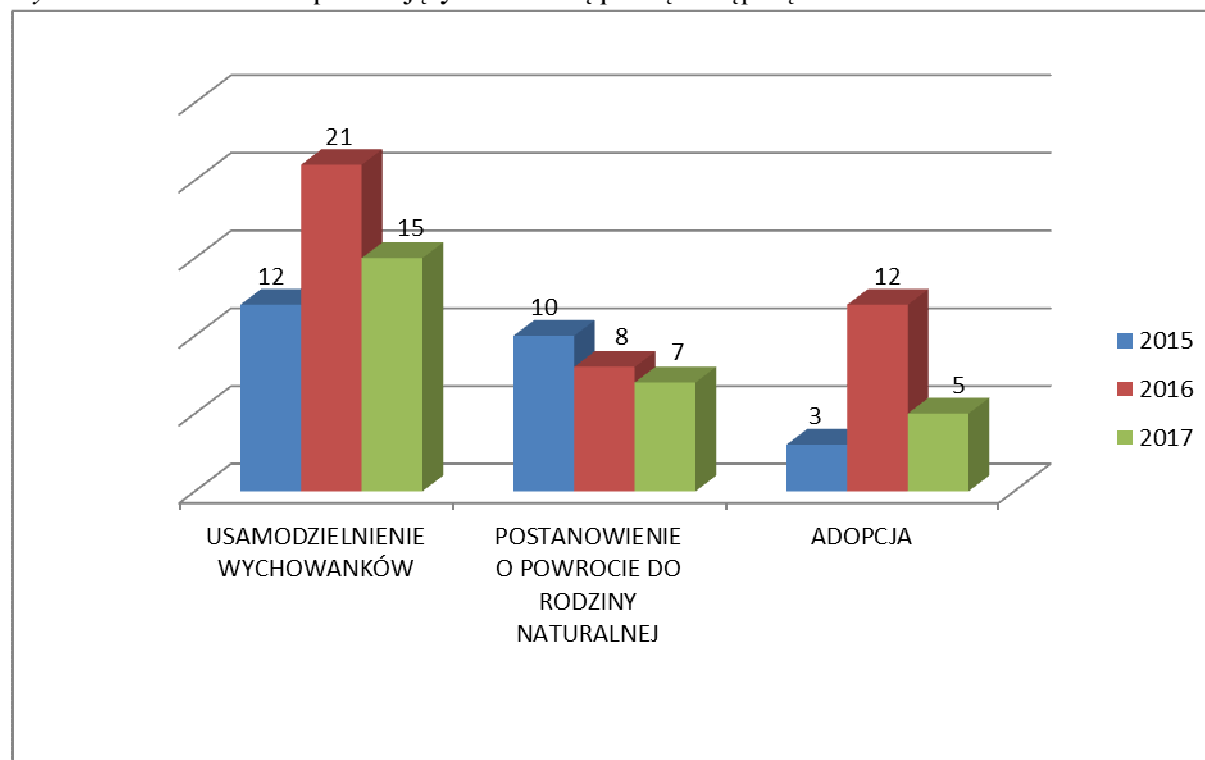
- 1) usamodzielnianie wychowanków rodziny zastępczej;
- 2) postanowienie sądu o powrocie do rodziny naturalnej;
- 3) adopcję.

Tabela nr 5. Liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2015-2017. stan na 30.06.2017 r.

ROK	USAMODZIELNIENIE WYCHOWANKÓW	POSTANOWIENIE O POWROCIE DO RODZINY NATURALNEJ	ADOPCJA
2015	12	10	3
2016	21	8	12
2017	15	7	5
Razem	48	25	20

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Wykres 5. Liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2015-2017.

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Tabela nr 6. Zagrożone środowiska z terenu Powiatu Inowrocławskiego, z których dzieci mogą trafić do pieczy zastępczej.

Gmina	Ilość zagrożonych środowisk	Liczba dzieci
Miasto Inowrocław	25	53
Gmina Gniewkowo	2	6
Gmina Rojewo	2	2
Gmina Złotniki Kujawskie	2	5
Gmina Pakość	3	5
Gmina Janikowo	5	9
Gmina Kruszwica	4	10
Gmina Inowrocław	2	5
Gmina Dąbrowa Biskupia	3	3
RAZEM	48	98

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Od 2012 r. zgodnie z ustawą część rodzin zastępczych powiatu inowrocławskiego objętych było opieką 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Od 1 stycznia 2015 r. koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka, w związku z czym zaistniała konieczność zatrudnienia dodatkowych specjalistów. Obecnie opiekę nad rodzinami zastępczymi sprawuje 9 koordynatorów.

III. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH NA LATA 2018-2020.

Art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek ustalenia corocznego limitu rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących w powiecie. W obecnej sytuacji jest konieczne sukcesywne zwiększanie ilości rodzin zastępczych zawodowych. Na podstawie zgromadzonych informacji, doświadczenia z lat poprzednich oraz w związku ze zmianą sytuacji rodzin, borykających się z różnymi problemami, istnieje potrzeba tworzenia rodzin zastępczych, jednak z powodu braku kandydatów do pełnienia tej funkcji zakładamy, że co roku starosta podpisze umowę z jedną rodziną zastępczą.

IV. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ.

Instytucjonalna piecza zastępcza realizowana jest w ramach placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych

ośrodków preadopcyjnych. Ze względu na specyfikę, wyróżnia się następujące rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych:

- 1) typu socjalizacyjnego;
- 2) typu interwencyjnego;
- 3) typu specjalistyczno-terapeutycznego;
- 4) typu rodzinnego.

Schemat instytucjonalnej pieczy zastępczej:

Niezależnie od typu, placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, zdrowotne, emocjonalne, rozwojowe, społeczne i religijne, w tym zapewnia dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości. Pracownicy placówki umożliwiają także kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi oraz podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny. Placówka opiekuńczo-wychowawcza może łączyć zadania placówki socjalizacyjnej, interwencyjnej i specjalistyczno-terapeutycznej. Typ placówki

określa jej regulamin. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych (oprócz placówki typu rodzinnego) umieszcza się dzieci powyżej 10 roku życia - w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się umieszczenia młodszych dzieci. W tym samym czasie w placówce typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego może przebywać do 14 dzieci. Dopuszczalne jest umieszczenie większej liczby dzieci np. w przypadku licznego rodzeństwa lub pobytu niektórych wychowanków w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych lub domach pomocy społecznej.

Jedną z najbardziej powszechnych form placówek opiekuńczo-wychowawczych są **placówki typu socjalizacyjnego**. Zadaniem placówki jest zaspokajanie potrzeb dziecka, zapewnienie dziecku całkowitej opieki i wychowania, kształcenie, a także wyrównywanie opóźnień rozwojowych, szkolnych (poprzez organizację różnego rodzaju zajęć specjalistycznych) i – w razie potrzeby – rehabilitację. Ponadto do jej zadań należy podejmowanie działań mających na celu przyjęcie dziecka do rodzinnej formy opieki (powrót do rodziny naturalnej, znalezienie rodziny adopcyjnej lub zastępczej), praca z rodziną dziecka, a także kontakt z rodzinami zaprzyjaźnionymi.

Zadaniem placówki **typu interwencyjnego** jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej w szczególności przyjmuje dzieci w sytuacjach wymagających natychmiastowego zapewnienia im opieki. Pobyt dziecka w placówce interwencyjnej nie może trwać dłużej niż 3 miesiące (w sytuacjach, gdy postępowanie sądowe w sprawie uregulowania sytuacji prawnej dziecka jest w toku, pobyt w placówce interwencyjnej może być przedłużony do czasu zakończenia trwającego postępowania sądowego).

Placówka **typu specjalistyczno-terapeutycznego** sprawuje opiekę nad dziećmi o indywidualnych potrzebach, w szczególności legitymującymi się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, wymagającymi stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, wymagającymi wyrównania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. Placówka typu specjalistyczno-terapeutycznego zapewnia dzieciom zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne.

W placówce **typu rodzinnego** wychowują się dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się, w szczególności umożliwia wspólne wychowanie

i opiekę licznemu rodzeństwu. W tym samym czasie w placówce tego typu może przebywać nie więcej niż 8 wychowanków.

W **regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej** są umieszczane dzieci wymagające szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W placówce tego typu można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 30 dzieci.

W **interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym** umieszcza się dzieci do ukończenia pierwszego roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W ośrodku w tym samym czasie można umieścić nie więcej niż 20 dzieci.

Prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego należy do zadań własnych samorządu województwa.

Powiat Inowrocławski jest pionierem w województwie kujawsko-pomorskim w dochodzeniu do standardów i podnoszeniu warunków socjalno-bytowych dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Obecnie na terenie powiatu funkcjonuje siedem placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego - każda z nich może zapewnić opiekę jednocześnie 14 wychowankom, łącznie powiat inowrocławski zapewnia w instytucjonalnej pieczy zastępczej 98 miejsc. Wspólną obsługę administracyjno-księgową dla wszystkich placówek w naszym Powiecie zapewnia Ośrodek Wspierania Dziecka i Rodziny (OWDiR) w Inowrocławiu, mieszczący się przy ul. Poznańskiej 133a. Dyrektor OWDiR jest jednocześnie dyrektorem każdej z placówek opiekuńczo-wychowawczych wymienionych poniżej:

Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 1 w Inowrocławiu
Dom dla dzieci „Ewa”
ul. Konwaliowa 6, Inowrocław;

Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 2 w Inowrocławiu
Dom dla dzieci „Agata”
ul. Tadeusza Śliwaka 4, Inowrocław;

Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 3 w Gniewkowie
Dom dla dzieci „Alicja”
ul. Dworcowa 9a, Gniewkowo;

Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 4 w Inowrocławiu
Dom dla dzieci „Nina”
ul. Stanisława Kielbasiewicza 9, Inowrocław;

Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 5 w Orłowie
Dom dla dzieci „Julia”
Orłowo 52;

Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 6 w Jaksicach
Dom dla dzieci „Anna”
ul. Sportowa 4, Jaksice;

Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 8 w Jaksicach
Dom dla dzieci „Karolina”
ul. Dworcowa 18, Jaksice.

Wraz ze zmianą ustawy zakazującej aby na jednej nieruchomości gruntowej lub w jednym budynku mieściła się placówka opiekuńczo-wychowawcza z innymi instytucjami pomocowymi, placówka nr 6 w Jaksicach przestanie spełniać wymogi ustawowe (dopuszczalny termin funkcjonowania upływa w grudniu 2019 r.). Funkcjonuje ona bowiem w jednym budynku ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Zmiana ta wymaga zatem podjęcia starań przez powiat inowrocławski w celu pozyskania innego budynku lub wybudowania nowego w którym funkcjonować będzie nadal wskazana placówka, zapewniająca obecnie opiekę 17 dzieciom.

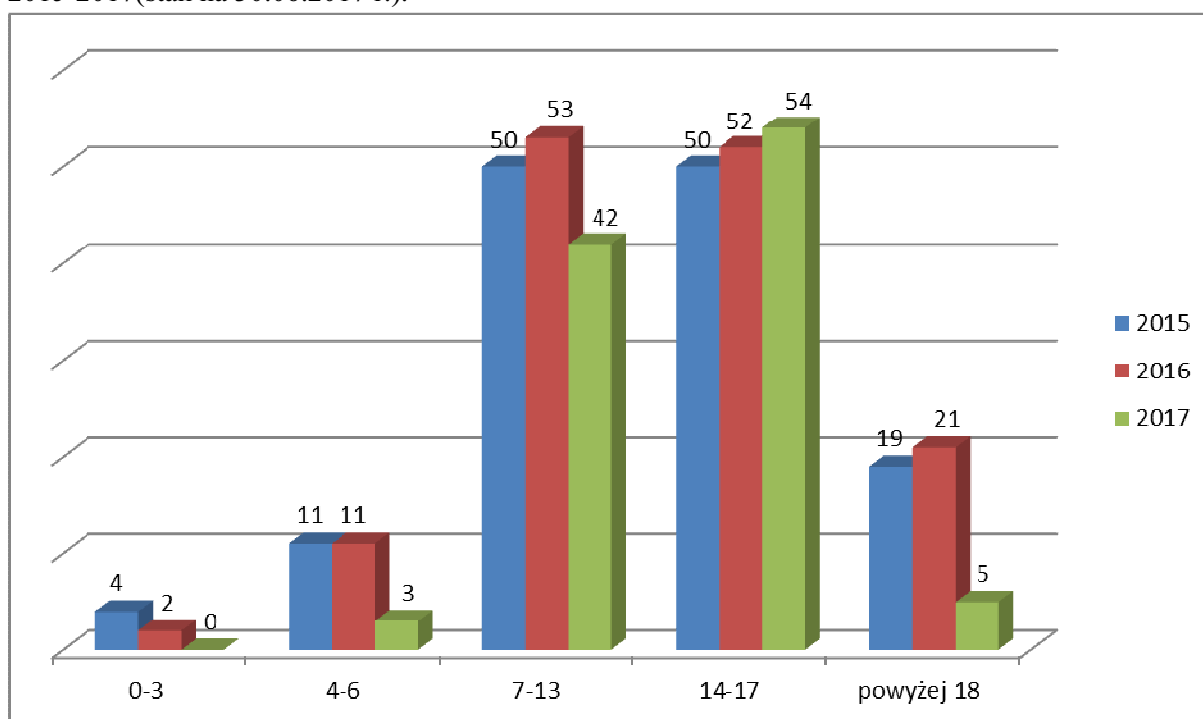
W związku z możliwością umieszczania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych tylko dzieci powyżej 10 roku życia oraz rozwojem rodzinnej pieczy zastępczej maleje liczba małych dzieci umieszczanych w placówkach na terenie powiatu inowrocławskiego. Umieszczenia te zdążają się wyjątkowo, najczęściej w przypadku rodzeństwa.

Tabela nr 7. Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

Wiek w latach	2015	2016	2017
0-3	4	2	-
4-6	11	11	3
7-13	50	53	42
14-17	50	52	54
Powyżej 18	19	21	5
Razem	134	139	104

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Wykres 6. Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

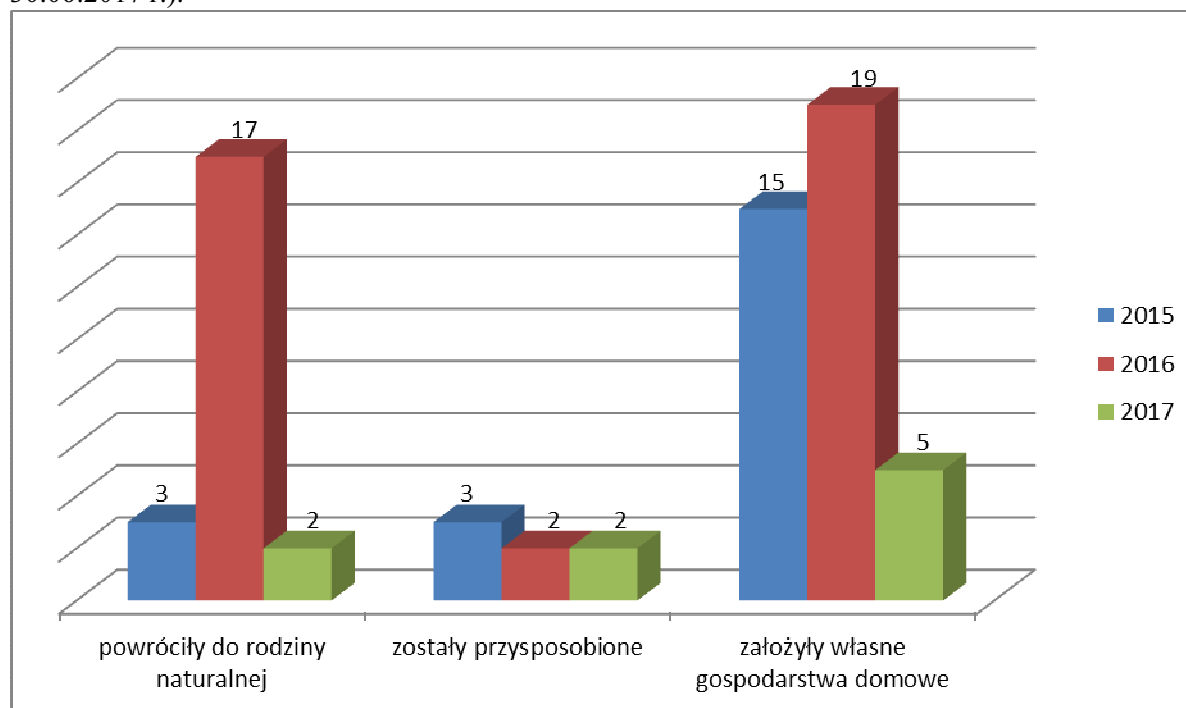
Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Tabela nr 8. Liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

Przyczyny	2015	2016	2017
powrócili do rodziny naturalnej	3	17	2
zostały przysposobione	3	2	2
założyły własne gospodarstwa domowe	15	19	5
Razem	21	38	9

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Wykres 7. Liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2015-2017 (stan na 30.06.2017 r.).

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Niestety pomimo starań w dążeniu do rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej cały czas zachodzi potrzeba zapewnienia opieki instytucjonalnej dzieciom starszym lub wymagającym szczególnego wsparcia (postępujący proces demoralizacji), którego nie są w stanie lub nie chcą zagwarantować rodzice zastępczy. Wiąże się to z koniecznością zwiększania liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

V. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA OSÓB USAMODZIELNIANYCH.

Osoba, która osiągnęła pełnoletniość w rodzinie zastępczej, oraz osoba pełnoletnia opuszczająca rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem. Warunkami do uzyskania pomocy poza złożeniem wniosku jest wskazanie w wieku 17 lat osoby pełniącej funkcję opiekuna usamodzielnienia oraz opracowanie wspólnie z nią przed 18 rokiem życia indywidualnego programu usamodzielnienia, określającego w szczególności sposób uzyskania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i podjęcia zatrudnienia. Osoba usamodzielniana może skorzystać z następujących form pomocy: pomoc na usamodzielnienie, pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w uzyskaniu zatrudnienia.

Jednym z największych problemów osób usamodzielnianych, opuszczających pieczę zastępczą, jest trudność w pozyskaniu mieszkania i tym samym stworzenia sobie

odpowiednich warunków mieszkaniowych, podjęcie zatrudnienia i całkowitego usamodzielnienia się. Dlatego co raz częściej usamodzielniani wychowankowie korzystają z pomocy mieszkaniowej w naszym powiecie, polegającej na dofinansowaniu do wynajmu mieszkania lub pobytu w bursie. Wychodząc naprzeciw potrzebom wychowanków powiat inowrocławski planuje również wraz z przeniesieniem placówki opiekuńczo-wychowawczej nr 6 utworzenie mieszkania usamodzielnienia.

Usamodzielnianych wychowanków cechuje często bierność, niechęć do zmian w swoim życiu, niejednokrotnie zbyt niska motywacja do zdobywania wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych. Okoliczności te utrudniają realizację programów usamodzielnienia. Dlatego bardzo ważne jest motywowanie usamodzielnionych wychowanków do jak najdłuższego kontynuowania nauki (szkoły policealne, studia) i zdobywania dodatkowych kwalifikacji zawodowych, aby wychowankowie byli odpowiednio przygotowani (zawodowo) do samodzielnego życia. Poniżej w Tabeli 9 przedstawiono liczbę usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych oraz formy pomocy, które zostały im udzielone. Analizując zawarte dane wskazać należy, że najchętniej wybieraną formą wsparcia wychowanków jest pomoc na kontynuowanie nauki. Liczba osób zainteresowanych tą formą wsparcia ulega niewielkiemu obniżeniu. Wynikać to może z faktu, że coraz częściej osoby pełnoletnie decydują się pozostać w rodzinie zastępczej do czasu ukończenia nauki. Wybór ten spowodowany jest m. in. wyższym świadczeniem pieniężnym, które rodzina zastępcza otrzymuje na utrzymanie pełnoletniej osoby niż comiesięczna pomoc na kontynuowanie nauki, którą otrzymywałby wychowanek po opuszczeniu rodziny.

Tabela nr 9. Wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej

Rodzaj pomocy	2015	2016	2017
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	84	78	72
pomoc rzeczowa na zagospodarowanie	19	18	6
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	21	12	6
pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych	1	4	4

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

W tabeli 10 uwzględniono wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej. Podobnie jak w przypadku osób opuszczających rodziny zastępcze, najczęściej przyznawaną

pomocą dla osób usamodzielnianych z placówek jest pomoc na kontynuowanie nauki. Wynikać to może z faktu, że po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej często pomoc na kontynuowanie nauki stanowi główne źródło utrzymania wychowanków. W związku z tym osoby usamodzielniane, po opuszczeniu instytucjonalnej pieczy zastępczej decydują się na podjęcie dalszej nauki. Uzyskanie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych w przyszłości może pomóc w podjęciu zatrudnienia i poprawienia sytuacji materialno-bytowej wychowanków.

Tabela nr 10. Wychowankowie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rodzaj pomocy	2015	2016	2017
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	45	46	36
pomoc rzeczowa na zagospodarowanie	8	8	3
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	14	14	8
pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych	7	11	11

Źródło: Dokumentacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

VI. ZAŁOŻENIA, CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2018-2020.

Założenia programowe.

1. Zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki i wychowania w rodzinie naturalnej warunków do prawidłowego rozwoju poprzez umieszczenie w pieczy zastępczej, przy jednoczesnym wsparciu rodziny biologicznej do czasu wyeliminowania dysfunkcji.
2. Wsparcie psychologiczne, pedagogiczne i prawne dla rodzin zastępczych, w tym poprzez organizację grup wsparcia i szkoleń.
3. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego.
4. Zapewnienie wsparcia dla osób usamodzielnianych.
5. Przyznawanie rodzinom zastępczym i usamodzielnianym wychowankom świadczeń wynikających z przepisów prawa.
6. Określenie przez powiat corocznego limitu rodzin zastępczych zawodowych.

CEL GŁÓWNY:

Głównym celem Programu będzie tworzenie warunków do efektywnego rozwoju pieczy zastępczej, a także pomoc rodzinom zastępczym i ich wychowankom.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Cel	Zadanie	Realizacja	Wskaźnik
PROMOCJA I ROZWÓJ RODZINNYCH FORM PIECZY ZASTĘPCZEJ	Podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat rodzicielstwa zastępczego.	konferencje ulotki, broszury	liczba uczestników; liczba materiałów reklamowych
	Propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego, organizowanie kampanii społecznych.	materiały promujące np.: plakaty, ulotki, artykuły w prasie, audycje radiowe	liczba materiałów propagujących
	Pozyskiwanie kandydatów na zawodowe rodziny zastępcze.	ogłoszenia w mediach, propagowanie zawodowej formy pieczy zastępczej wśród niezawodowych rodzin zastępczych, zgłoszenie w PUP	liczba ogłoszeń, liczba kandydatów
	Prowadzenie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych.	szkolenia	liczba uczestników
WSPARCIE DLA RODZIN ZASTĘPCZYCH ORAZ ICH WYCHOWANKÓW Z TERENU POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	Prowadzenie grupy wsparcia, a także organizowanie spotkań integracyjnych, dla rodzin zastępczych, dających możliwość wymiany doświadczeń, poglądów i integracji.	festyny, spotkania integracyjne, grupy wsparcia	liczba uczestników objętych wsparciem
	Możliwość skorzystania przez rodziny zastępcze i	poradnictwo specjalistyczne, konsultacje	liczba udzielonych porad

	<p>prowadzących rodzinne domy dziecka oraz ich wychowanków z bezpłatnego, specjalistycznego poradnictwa: prawnego, psychologicznego i pedagogicznego.</p>		
	<p>Organizowanie obchodów Dnia Rodzicielstwa Zastępczego oraz spotkania kolędowego.</p>	<p>festyny, imprezy okolicznościowe (np. wycieczka, spektakl teatralny)</p>	<p>liczba imprez</p>
	<p>Pomoc wolontariuszy - zorganizowanie pomocy wolontariuszy dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, mających trudności w nauce.</p>	<p>współpraca z TWP „Flandria”, świetlicami socjoterapeutycznymi</p>	<p>liczba dzieci objętych wsparciem wolontariuszy</p>
	<p>Objęcie rodzin zastępczych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.</p>	<p>wsparcie koordynatora</p>	<p>liczba rodzin objętych opieką koordynatora</p>
	<p>Prowadzenie ocen sytuacji dzieci w rodzinach zastępczych i funkcjonowania rodziny.</p>	<p>przeprowadzenie ocen</p>	<p>liczba przeprowadzonych ocen</p>
	<p>Przyznawanie rodzinom zastępczym ustawowych świadczeń.</p>	<p>wypłata ustawowych świadczeń</p>	<p>wypłacona kwota</p>
	<p>Organizowanie szkoleń doskonalących kompetencje wychowawcze i opiekuńcze dla istniejących rodzin</p>	<p>szkolenia, warsztaty</p>	<p>liczba uczestników</p>

	zastępczych.		
UTRZYMANIE POZIOMU ŚWIADCZONYCH USŁUG W ZAKRESIE INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	Prowadzenie siedmiu placówek opiekuńczo-wychowawczych.	przeniesienie placówki opiekuńczo-wychowawczej nr 6 i utrzymanie 7 domów dla dzieci	liczba umieszczonych dzieci
	Stale monitorowanie zachodzących procesów i podejmowanie inicjatywy w celu wprowadzania zmian w funkcjonowaniu placówek.	kontrole wewnętrzne, udział w zespołach dot. oceny sytuacji wychowanków	liczba kontrolowanych placówek liczba ocen sytuacji wychowanków
	Systematyczne szkolenie kadr w zakresie wprowadzania nowoczesnych, specjalistycznych i dostosowanych do zachodzących zmian form pracy z dzieckiem i rodziną.	udostępnianie informacji o szkoleniach, konferencjach	liczba osób uczestniczących w szkoleniach itp.
	Wprowadzanie innowacyjnych form pracy z dzieckiem i rodziną.	zacieśnienie współpracy między instytucjami tworzącymi system	liczba wprowadzonych rozwiązań
WSPIERANIE PROCESU USAMODZIELNIENIA DLA WYCHOWANKÓW OPUSZCZAJĄCYCH PLACÓWKI OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZE I RODZINY	Wsparcie rzeczowe i finansowe.	prowadzenie postępowań i rozpatrywanie wniosków	liczba wydanych decyzji
	Tworzenie grup wsparcia.	prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zawodowych, niezawodowych i spokrewnionych	liczba uczestników, liczba odbytych spotkań
	Objęcie pomocą pedagogiczną, psychologiczną, prawną, socjalną, doradztwem zawodowym - w	udział w projekcie „Rodzina w Centrum”, współpraca z PUP, współpraca z innymi instytucjami	liczba wychowanków korzystających ze wsparcia

ZASTĘPCZE W CELU PRZECIWDZIAŁANIU WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	celu wyrównania szans wchodzenia w dorosłe życie usamodzielnionym wychowankom.	pomocowymi	
	Monitorowanie indywidualnych programów usamodzielnienia (IPU).	współtworzenie (IPU), współpraca z opiekunami usamodzielnienia, pomoc w realizacji	liczba realizowanych IPU
	Pomoc w pozyskiwaniu mieszkań dla osób usamodzielnianych.	utworzenie mieszkania usamodzielnienia	liczba wychowanków korzystających z mieszkania
WSPIERANIE I WZMACNIANIE WIĘZI Z RODZINĄ BIOLOGICZNĄ DZIECI UMIESZCZONYCH W RODZINACH ZASTĘPCZYCH I PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH	Współpraca z asystentami i pracownikami socjalnymi rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	zapraszanie pracowników socjalnych i asystentów rodziny na ocenę sytuacji dziecka, udział asystenta rodziny w opracowaniu planu pomocy dziecku	liczba rodzin biologicznych współpracujących z asystentem , udział pracowników socjalnych i asystentów w ocenach
	Spotkania dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzinami biologicznymi.	spotkania małoletnich z rodzinami	liczba spotkań
	Grupy edukacyjne dla rodziców biologicznych.	udział rodziców w warsztatach organizowanych przez Centrum lub Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną	liczba uczestników

VII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Pieczą zastępczą finansowana jest w oparciu o ustawę.

Źródłem finansowania zadań będą są środki finansowe pochodzące:

- 1) z budżetu powiatu inowrocławskiego;
- 2) z budżetu Państwa (Ministra właściwego do spraw rodziny);
- 3) z budżetu samorządów gminnych;
- 4) z budżetu innych powiatów;
- 5) oraz dotacje celowe.

VIII. REALIZATOR I ODBIORCY PROGRAMU

Program adresowany jest w szczególności do:

- 1) rodziców i opiekunów prawnych;
- 2) rodzin zastępczych i dzieci w nich przebywających;
- 3) dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy;
- 4) kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i pomocowej;
- 5) wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze.

Koordynatorem Programu oraz Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Dla osiągnięcia zamierzonego celu programu i realizacji zaplanowanych kierunków działań Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie współpracować będzie z:

- 1) administracją samorządową;
- 2) ośrodkami pomocy społecznej;
- 3) Powiatowym Urzędem Pracy w Inowrocławiu;
- 4) Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną;
- 5) szkołami;
- 6) Samorządem Województwa, Urzędem Wojewódzkim – Wydział Polityki Społecznej, Urzędem Marszałkowskim, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej;
- 7) sądem rodzinnym, kuratorami zawodowymi i społecznymi;
- 8) ośrodkami adopcyjnymi;
- 9) Policją;
- 10) organizacjami pozarządowymi;
- 11) służbą zdrowia;
- 12) wolontariuszami;
- 13) sponsorami;
- 14) lokalnymi mediami.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.

Monitoring programu będzie polegał na zbieraniu danych dotyczących wykonanych zadań dla oceny realizacji założonych celów.

Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych działań głównie w oparciu o analizę osiągniętych wskaźników.

Celem ewaluacji Programu będzie uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

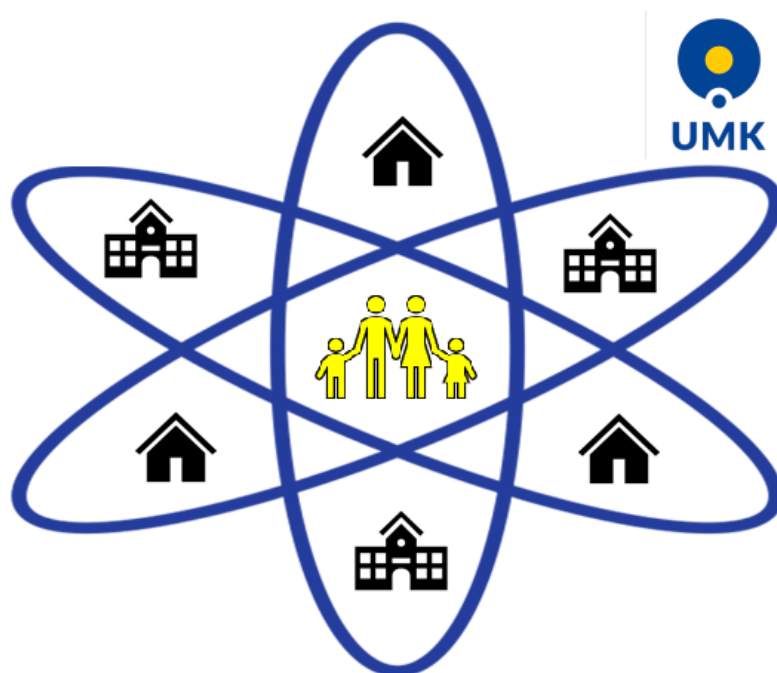
- 1) czy program stwarza możliwości postępu w zakresie rozwoju rodzin zastępczych?
- 2) czy zagwarantowano wystarczające środki na realizację programu?
- 3) czy do pieczy zastępczej trafiają tylko te dzieci, których rodzice mimo wsparcia ze strony gminy nie wypełniają swoich obowiązków?
- 4) czy współpraca ośrodka pomocy społecznej (asystenta rodziny) z koordynatorem rodziny stwarza właściwe warunki do współdziałania rodziny biologicznej z rodziną zastępczą lub placówką opiekuńczo-wychowawczą?
- 5) które metody pracy dały oczekiwane rezultaty, a które należy zmienić?
- 6) w jakim stopniu warunki bazowe, wyposażenie w sprzęt i realizacja świadczeń oraz organizacja pracy gwarantują realizację założonych celów?

X. PODSUMOWANIE.

Z punktu widzenia potrzeb dziecka rodzina jest podstawowym środowiskiem zapewniającym bezpieczeństwo emocjonalne, naturalnym środowiskiem wychowawczym, w którym główny element stanowią interakcje zachodzące między jej członkami. Rodzina w sposób świadomy i nieświadomy oddziałuje na osobowość dziecka, przekazuje mu swój system wartości, tradycje, poglądy, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie. Rodzina jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Rodzina i stwarzane przez nią możliwości dają dziecku poczucie więzi i doświadczenie niezmiernie ważne dla jego rozwoju. Praca z rodziną powinna więc być rozpatrywana z perspektywy potrzeb dziecka.

Podstawową przyczyną umieszczania dzieci w różnych formach opieki zastępczej jest brak realnej pomocy rodzinie zmarginalizowanej lub rodzinie w kryzysie. Dlatego istotą proponowanych rozwiązań jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną je wychowującą, jeżeli ma ona trudności w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji. Bardzo ważne jest stworzenie nowoczesnego modelu kooperacji, pomiędzy wszystkimi instytucjami tworzącymi system, który jednocześnie wpisuje się w obowiązujące uwarunkowania prawno-

organizacyjne. Może opierać się na teoretycznym modelu wypracowanym w Centrum Badań nad Rodziną – modelu eliptyczno-familiocentrycznym. Zakłada on konieczność integracji usług w różnych przestrzeniach i płaszczyznach począwszy od integracji wertykalnej (wewnątrz danej instytucji i sektora) i horyzontalnej (pomiędzy instytucjami z różnych sektorów). Czynnikiem, który jest centrum i nadaje sens modelowi jest rodzina (familiocentryzm).

Działania podejmowane w ramach tego systemu powinny zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony szybki do niej powrót dla tych dzieci, które z uwagi na ich dobro, okresowo musiały zostać umieszczone poza rodziną.

W Programie wszystkie wskazane powyżej cele stanowią punkt wyjścia do projektowania działań zmierzających do stworzenia takiego systemu pieczy zastępczej, który zapewni dzieciom potrzebującym wsparcia odpowiednią liczbę miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, właściwe standardy świadczonej pomocy oraz taki poziom współpracy między podmiotami udzielającymi dziecku wsparcia, który – jeśli jest to możliwe – pozwoli na przywrócenie dziecka jego rodzinie lub też umożliwi mu funkcjonowanie we właściwy sposób w ramach odpowiednich – rodzinnych lub instytucjonalnych – form pieczy zastępczej.

Działaniom profilaktycznym, mającym na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego środowisku rodzinnym, muszą towarzyszyć działania na rzecz

doskonalenia i rozwoju różnych form pieczy zastępczej nad dzieckiem. Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że powinny mieć one charakter okresowy i wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, zmierzać do integracji dziecka z jego rodziną. Wśród instytucji sprawujących pieczę zastępczą nad dzieckiem szczególne miejsce powinny zajmować rodzinne formy. Mają one ogromną przewagę nad instytucjonalnymi formami nie tylko z uwagi na skutki społeczne, w tym przede wszystkim dobro dziecka, ale także z punktu widzenia skutków ekonomicznych.

Spis tabel:

<i>Tabela nr 1.</i> Liczba rodzin zastępczych na terenie Powiatu Inowrocławskiego w latach 2015-2017 r. (stan na 30.06.2017 r.).....	7
<i>Tabela nr 2.</i> Wiek osób pełniących funkcje rodziny zastępczej w latach 20015-2017.....	8
<i>Tabela nr 3.</i> Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2015-2017.....	9
<i>Tabela nr 4.</i> Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w latach 2015-2017	10
<i>Tabela nr 5.</i> Liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2015-2017.....	11
<i>Tabela nr 6.</i> Zagrożone środowiska z terenu Powiatu Inowrocławskiego, z których dzieci mogą trafić do pieczy zastępczej	12
<i>Tabela nr 7.</i> Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2015-2017.	18
<i>Tabela nr 8.</i> Liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2015-2017	19
<i>Tabela nr 9.</i> Wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej	21
<i>Tabela nr 10</i> Wychowankowie instytucjonalnej pieczy zastępczej.	22

Spis wykresów:

<i>Wykres 1.</i> Liczba rodzin zastępczych na terenie Powiatu Inowrocławskiego w latach 2015-2017 r. (stan na 30.06.2017 r.).....	7
<i>Wykres 2.</i> Wiek osób pełniących funkcje rodziny zastępczej latach 20015-2017	8
<i>Wykres 3.</i> Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych latach 2015-2017	9
<i>Wykres 4.</i> Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w latach 2015-2017	10
<i>Wykres 5.</i> Liczba dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2015-2017.....	11
<i>Wykres 6.</i> Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2015-2017.....	18
<i>Wykres 7.</i> Liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2015-2017	19